

Energi i Landsbyen – et borgerbudgetteringsprojekt

- afrapportering

Indhold

1. Baggrund	2
1.1. Definition på borgerbudgettering	2
2. Formålet med projekt: Energi i Landsbyen.....	2
3. Økonomi	3
4. Procesplaner.....	3
4.1. Overordnet procesplan for projektet	3
4.2. Administrationens oplæg til den lokale procesplan:.....	3
5. Evaluering.....	4
5.1. Målopfyldelse - jf. energiklubbernes evaluering (se bilag).....	4
5.2. Anbefalinger til fremtidige borgerbudgetteringsprojekter	7

1. Baggrund

Borgerbudgettering er en metode til samskabelse. Metoden opstod i Brasilien i slutningen af 1980'erne for at gøre beslutningsprocesser mere gennemsigtige for borgere og for at engagere mindre ressourcestærke borgere (Center for Borgerdialog 2016). Metoden er siden år 2000 blevet anvendt i over 30 lande såsom USA, Skotland og Portugal. Flere danske kommuner bl.a. Hedensted, Horsens og Randers har også gjort sig erfaringer med metoden som et led i udviklingen af lokalområder. Man kan endvidere bruge borgerbudgettering som værktøj inden for flere sektorer og med forskellige temaer, hvor der er fokus på f.eks.: styrkelse af demokratiforståelse på skoler, brugen af grønne områder, fremme ejerskabet til klimatilpasning og fællesskab i udsatte boligområder.

1.1. Definition på borgerbudgettering

Borgerbudgettering er "En metode, hvor man som borger er med til at bestemme over en del af det offentlige budget. På engelske hedder det participatory budgeting og på dansk kaldes det 'direkte demokrati'". (Kilde: [Nyheder, 2016 - borgerbudgettering](#)). Overordnet set skelnes mellem to former på borgerbudgetter; Kölnmodellen, hvor borgere stemmer om forslag indsendt af borgere, hvorefter forvaltning og politikere tager over på beslutningen og Porto Algre-modellen, hvor borgere idéudvikler, beslutter og udfører lokale projekter. I Danmark er Porto-Algre-modellen mest udbredt, og det er også den model, der testes i nærværende projekt.

2. Formålet med projekt: Energi i Landsbyen

Energirådet og landdistriktsrådet i Ringkøbing-Skjern Kommune har ønsket at igangsætte et projekt med det formål:

1. At afprøve borgerbudgettering som metode for samskabelse og med energi og landdistrikter som tematisk ramme.
2. At understøtte energiklubbernes fokus på at arbejde med vedvarende energi og derigennem skabe lokal værdi, såsom profilering af lokalsamfundene, styrkelse af den lokale sammenhængskraft og udvikling af deres nærmiljø.

I forbindelse med EU-projektet COBEN/Landsbyenergi er der oprettet seks energiklubber i byerne: Bork/Hemmet, Hover/Torsted, Stauning, Dejbjerg, FASTER/Astrup og Hoven i Ringkøbing-Skjern Kommune. Hver energiklub består af en gruppe frivillige lokale energiambassadører, der bl.a. arbejder med at promovere vedvarende energi og energibesparelser i lokalområdet.

Projektet er en del af projekt COBEN/Projekt LandsbyEnergi. Projektet har til hensigt at forankre den grønne omstilling i landsbyerne og bidrage til Ringkøbing-Skjern Kommunes mål om at være 100% selvforsynende med vedvarende energi i 2020. Projektet taler således ind i både kommunens energipolitik og landdistriktspolitik fra 2015-2019, hvor der i sidst nævnte bl.a. er en målsætning, om at "Vi vil fremme og arbejde fokuseret på synergier og helhedstækning mellem miljø, økonomi, bosætning og jobs". Følgende indsats er gældende for målsætningen: - *Energi2020: Landdistriktsrådet og landdistriktskoordinatoren vil indgå i samarbejder med kommunens energisekretariat om en omstilling fra fossil brændsel (f.eks. olie) til vedvarende energi samt energirenovering, bl.a. med henblik på billig og grøn energi til borgere i landdistrikter. Projekt COBEN er bevilliget og startet op den 1.10.2016.*

3. Økonomi

EU projektet "COBEN/Landsbyenergi" har afsat 6 gange 30.000 kr. Samlet set 180.000 kr. i EU-midler.

Ringkøbing-Skjern Kommunes Økonomiudvalg besluttede den 19. juni 2018 at bevilge 120.000 kr. af kommunens landdistriktsmidler til projektet. I alt blev der afsat 300.000 kr. til projektet. Heraf har 5 energiklubber valgt at deltage i projektet. Hver energiklub fik 50.000 kr. til rådighed. I alt 250.000 kr. er blevet udbetalt til energiklubberne.

4. Procesplaner

4.1. Overordnet procesplan for projektet

Projektet blev igangsat i efteråret 2018 og afsluttedes ultimo 2019. Nedenstående procesplan er blevet gennemført i perioden.

1. Fælles opstartsmøde med energiklubberne, kommunen og ekstern energirådgiver
2. Bekræftelse fra energiklubberne, om de vil være med i projektet
3. Energi klubberne faciliterer møde(-r) med egne borgere
4. Borgerforslag sendes til kommunen til vurdering
5. Kommunen sender aftalebrev til energiklubberne
6. Midlerne udbetales til energiklubberne (ofte gennem borger- og sogneforeningerne)
7. Projektet gennemføres lokalt
8. Energi klubberne evaluerer og laver en erfaringsopsamling
9. Kommunen evaluerer forsøgsprojektet

4.2. Administrationens oplæg til den lokale procesplan.

Procesplanens punkt 3-7 er uddybet i den nedenstående procesplan, som blev forelagt på det fælles opstartsmøde for energiklubberne.

- a) Fællesmøde med borgere fra eget sogn(e), hvor der fortælles om borgerbudgettering og idéudvikles.
- b) Frivillige videreudvikler idéer til egentlige forslag.
- c) Eventuel præsentation af forslag – eventuelt ved brug af den digitale "Energibeholder", som kan samle alle forslag.
- d) Forslagene sendes til kommunen, som afklarer, om forslagene ligger indenfor kriterieret: Projektet skal skabe lokal værdi og energi.
- e) Afstemningsperiode eller afstemningsdag, hvor byens borgere stemmer på de(t) projekt, som de bedst kan lide.

- f) Der arbejdes videre med de(t) forslag, der har fået flest stemmer. Midlerne udbetales.
- g) Projektet gennemføres
- h) Evaluering og erfaringsopsamling

5. Evaluering

5.1. Målopfyldelse - jf. energiklubbernes evaluering (se bilag).

5 ud af 6 energiklubber deltog i borgerbudgetteringsprojektet. Energifklubberne fungerede som tovholdere for den lokale borgerbudgetteringsproces. Metoden er ny for alle landsbyerne. Nogle energiklubber indkaldte til fællesmøde og fulgte procesbeskrivelsen for den lokale proces og andre præsenterede egne ideer, som de dernæst stemte om i landsbyen. I en landsby var der ingen afstemning, som ellers er en central del i metoden. Antallet af borgere, der var involveret i de enkelte landsbyer, varierede.

Den tematiske ramme for dette borgerbudgetteringsprojekt var energi og landdistrikter. 4 ud af 5 energiklubber valgte at bruge midlerne på energirenoveringer/forbedringer. De fælles mødesteder i forsamlingshuse får i dag ingen fast driftstilskud fra kommunen. Borgerne har derfor set en værdi i at få minimeret fremtidige udgifter til strøm og varme. Stauning valgte, som de eneste at indkøbe en el-ladestander til cykler og telefoner. I Bork/Hemmet blev det besluttet ikke at dele de 50.000 kr. med 25.000 kr. til en borgerbudgetteringsproces i hvert sogn. Hemmet valgte at lade de 25.000 kr. overgå til Bork, da begge byer vil få glæde af brugen af stadionlys på Bork stadion.

Oversigt over energiklubbernes indkøb i projektet

Energiklub	Hvad er midlerne gået til?
Stauning	<p>El-ladestander (inkl. tilbehør) inkl. montering af disse</p> <p>Andet tilbehør (træbænk til ladestanderen)</p>
Bork/ Hemmet	Etablering af LED belysning på Bork Stadion

Energiklub	Hvad er midlerne gået til?
	
<p>Aktiv Faster</p>	<p>Led lamper til det resterende af huset</p> <p>6 stk. Grundfos pumper til varme og brugsvand</p> <p>Nyt gasfyr inkl. varmtvandsbeholder</p>
<p>Dejbjerg</p>	<p>Udskiftning af lysstofrør til LED belysning i Dejbjerglund Hallen og/eller i hallens foyer</p> <p>Før billede:</p>

Energiklub	Hvad er midlerne gået til?
	 <p>Efter billede:</p>
Hover/ Torsted	<p>Udskiftning af belysning til LED belysning i Hover Fritids-og Kulturcenter. Efterisolering af loftet i lille sal samt opsætte LED lamper samt opsætte nyt Troldekt-loft i Hover Forsamlingshus.</p>

Energiklub	Hvad er midlerne gået til?
	

Lokal værdi – hvad vurderer energiklubberne?

Generelt fortæller energiklubberne, at indkøbene i projektet giver værdi for lokal området. De er med til at sikre attraktive faciliteter i byen(-erne). I Dejbjerg har projektet givet en oplevelse af, at der er håb om landsbyudvikling. I Stauning fremhæves det bl.a. at der potentielt kan komme flere cykelturister, der ønsker at gøre stop i byen og handle lokalt hos den nye købmand. De øvrige byer nævner, lettere adgang til faciliteter, sikring af fornuftig drift af lokalt mødested og attraktive lokaler i mange år frem.

Energibesparelser – hvad vurderer energiklubberne?

Energiklubber har generelt en oplevelse af, at indkøbene i projekterne medfører energibesparelser samt, at der også er en gevinst for miljøet ved et mindre forbrug af strøm og deraf mindre udledning af CO₂. I Stauning vil el-ladestanderen levere gratis strøm og dermed bidrage til bæredygtig transport i et område med en del turister og gode cykelstier rundt om Ringkøbing Fjord. Energiklubberne vurderer, at det er svært for nuværende at svare på, hvilke årlige energimæssige besparelser deres projekt afføder (Kw/h., kr. eller lignende). I Hover/Torsted forventer de en besparelse på min. 70 procent på elforbruget i de lokaler, hvor de har energirenoveret.

5.2. anbefalinger til fremtidige borgerbudgetteringsprojekter

Projektet har haft til formål at afprøve borgerbudgetteringsmetoden i Ringkøbing-Skjern Kommune inden for landdistriktsområdet og med energi som ramme. På baggrund af erfaringerne med borgerbudgettering i dette projekt, så vurderer administrationen, at følgende overvejelser bør indgå i en eventuel fremtidig proces med borgerbudgettering:

1. Før start skal der afholdes et fælles informationsmøde for interesserede borger- og sogneforeninger, i det tilfælde, at det er landdistriktsområdet, der skal indgå i en fremtidig borgerbudgetteringsproces. På mødet udmeldes rammen og temaet for borgerbudgetteringen, ligesom det var tilfældet i nærværende projekt.
2. Borgere, der vil deltage i borgerbudgettering, skal stille med en styregruppe, ligesom energiklubberne har fungeret som styregruppe i de lokale projekter. De enkelte styregrupper skal tilbydes hjælp til facilitering lokalt. Det være sig f.eks. ved støtte i planlægningsmøder med hjælp til inspiration, formidling og afklaring af spørgsmål om processen f.eks. fastsættelse af kriterier for projekter,

overvejelser om udvælgelse af projekter samt overvejelser vedr. den endelige afstemning (hvem må stemme, hvordan og hvornår skal der stemmes?).

3. Som inspiration til indsamling af idéer, fik energiklubberne stillet en digital platform "Energibeholderen" til rådighed. Energibeholderen skulle fungere, som et digitalt "udstillingsvindue", hvor alle lokale (inkl. andre landsbyer) kunne læse om alle projektforslag inden den endelige afstemning. Energibeholderen blev dog ikke brugt. Den digitale platform skal, der bruges mere tid på at introducere, hvis den skal bruges. Styregrupperne skal selv have afprøvet platformene inden eventuel brug. Alternativt skal man have fundet andre måder at samle idéerne i et lokalt "udstillingsvindue".
4. Man bør fra administrativ side modtage ideerne fra styregruppen for at få en juridisk/faglig vurdering af projektet(-erne), inden de sendes til afstemning.
5. Projektets tidsramme: der må ikke gå for lang tid fra projektets opstart til afslutning. Ellers taber man momentum. Et år fra start til slut er et rimeligt tidsrum til at gennemføre processen.
6. Projektgrupper skal lave en afrapportering, som indeholder en oversigt over, hvordan midlerne er blevet brugt samt en kort beskrivelse af processen. Der skal gerne afleveres billedmateriale ol., som beskriver processen og det endelige resultat. Styregruppen samler resultaterne sammen og sender en kort evaluering til kommunen. Det skal ske gennem et digitalt evalueringsskema.
7. Borgerbudgettering som metode er brugbar til at styrke lokal demokrati. Det kræver dog en del kommunikation om målet. Man kan i den forbindelse alliere sig med alle foreninger i byen, som kan være ambassadører for projektet.
8. Borgerbudgetteringsprojektet kan gentages og gerne med landdistrikterne som omdrejningspunkt. Der kan bindes andre temaer end energi op på en eventuel kommende runde med borgerbudgettering. I forhold til at arbejde med lokale udviklingsplaner (LUP'er), som er en del af den nuværende landdistriktspolitik, så kan man også binde borgerbudgettering på den proces. Temaer kunne f.eks. være bosætning, kultur, sundhed eller byforskønnelse.
9. Det Fælles Landdistriktsråd i Hedensted Kommune har i september 2019 udarbejdet en folder med gode råd til brug ved kommende borgerbudgetteringsprocesser. Folderen kan være en hjælp til fremtidigt arbejde med borgerbudgettering i lokalområder.

Anbefalingerne er ikke prioriterede.